

tem sequitur, eo quod sit verè volita, aut indirecte, cùm est crassa; aut directe, cùm est affectata; unde si ignorantia libera, quatenus potuit eam non habere, & noluit illam deponere. Ignorantia autem antecedens, & concomitans, non est libera, nisi sit crassa, aut affectata; his poluis.

379 Dico 1. quod legens, aut retinens, &c. librum, ignorans esse hereticū, & heresim continere, aut de Religionē tractare, ignoratio crassa, fīe antecedens, si ve concomitans, fīe fūris, fīe facti, excusat a censurā; minime, si ignorat ignorantia affectata; est communis quodā 1. partem. Bolemb. lib. 7. cap. 2. dub. 3. art. 5. n. 7. & Leander de censurā trāct. 1. disp. 9. q. 9. 18. ad 2a. cī tamen quodā 2. partem contra Dianam p. 3. trāct. ref. 7. part. 5. r. 5. ref. 1. Bonac. Tamb. & Hurt. qui iūdēn rationibus idem tenent de ignorantia affectata.

380 Ratio 1. partis sīt. 1. quia quando lex pro incusione pene exposcit scientiam, illa ignorantia excusat, quia scientiae opponuntur, talis est ignorantia crassa, nam crassa ignorantia non dicuntur scientiae. 2. quia quando lex penalē requiri scientiam, solum intendit punire delictum formaliter, & dicitur voluntum, si idem posse illas concedere; quoniam scientiae calatae possent iterum per eorumdem novam concessionem refutare.

381 Nec offit, si ignorantia sit concomitans, quis disfiliatur, & affectus ille, quod adhuc librum legiſt, si scivissem esse hereticū, & legem sub censura prohibentem, si et habituāl, virtuali, aut actuali, cūm non supponat affectum cognitionem ejus, non facit actum voluntarium, actum individuum extērnum lectionis libri sub circumstantia hereticū & censurā. Item solū, si est actualis, facit, quod legens tantum peccet peccato interno, non extērno; nam lectio extēra non procedit hic & nunc ex ea prava voluntate; quia adus extērus non est voluntarius, nisi procedat ab actu voluntariis tamquam à causa.

382 Ratio 2. partis, quia ignorantia affectata requipparat scientiae, & aquivocat dolō; sic namque ignorantia, exp̄s̄e non vult intelligere, ut libertus peccet; ecce dolum, & remitteretur; dolus autem, ex iure, nemini suffragari potest. Idem et dicendum; quando pena imponitur sub his verbis. Si quis temere, malitiose, consilite, audacter, si quis presumserit, ausus fuerit id facere, hanc penam incurrit; nam temeritas, audacia, & similia, cūm requirant contemptum, aquivalent scientiae, & dolum important, quae non reperitur in laborante ignorantia crassa.

383 Dico 2. quod scient legens, aut retinens librum hereticū, ignorans tamen esse illi annexam excommunicationem Bullæ Cœnæ, excommunicationem non incurrit; quia ignorantia pena excusat à penā; unde potest à quolibet Confessario absolvī, à quodam monendū est de censura, & obligandū ad consignandum librum Inquisitorib⁹; v. num. 463.

C O N D I T I O

384 Et, ut legatur, & retineatur, &c. sine licentia.

Unde non incidit in censuram, qui cum debita licentia librum hereticū legi, aut retinet; debet autem eauē eum retinere, ne perveriat ad manus licentiam non habentis.

Habens tamen licentiam, potest committere alteram non habentem, ut legat coram se audiēte, si illi linguit latīnam ignorat. Bord. in man. consulf. sīt. 30. num. 35. cūm Del. Bene.

385 Licentia legendi, aut retinendi libros, fīe ob hæretim, quia quavis ex causa prohibitos, dāti non potest, nisi à Summo Pontifice, vel à Sac. Congr. S. Officii cotam sanctissimam habet, aut ab iis, qui fuerint ab eadem Sac. Congr. ad id specialiter deputati; constat ex Decr. Urb. VIII. num. 348. relato.

386 Unde eam dare non possunt, nec predictos libros legere valent Cardinales, Episcopi, aut Inquisitores, nisi specialiter deputationem habeant; patet ex aliis verbis Decreti: Neque de cetero familiis licentiae, nisi à Congr. S. Officii coram nobis, vel ab aliis per nos in eadem Congr. specialiter deputandis, concedantur ubi particula exclusiva, nisi omnes praeter nominatos excludant. Bord. in man. consulf. sīt. 30. num. 21. Diana part. 4. trāct. 8. ref. 46.

387 Possunt autem Inquisitores licentiam suis Quaſtatorib⁹ concedere legendi libros non jam prohibitos, in quibus sunt heresies, errores, & propositiones qualificantes indigentes; minimē vero loquendo de libro jam prohibito, Bord. cit. sīt. 48. num. 61. quia minus Inquisitorum quoad libros continentis errores, & propositiones qualificantes indigentes, est, eos qualificare; quoad libros vero jam prohibitos, minus est illos combureste, non qualificare, cum iam qualificati supponantur.

388 Tamb. in lib. 2. Decr. cap. 1. b. 7. num. 20. ait: Concedunt autem doli; num hac Urbani clasifia (ne concedantur) auferat potest; nam enim dicit, ne possit concedere, sedē ne concedantur; per que verba videtur insinuare, quod Deir. Urb. prohibitus actum, minime tollat potestatem concedendi licencias.

Dōctores autem cit. Communiter ex Decr. Urbani inferunt, non posse alios praeter nominatos hujusmodi licencias concedere; & rite, quia finis legis fūe omnes tales licencias eliminant, per illa verba: *Cassamus, & annulamus*, qui finis suum non fortiorē effectum, si idem posse illas concedere; quoniam licencias calatae possent iterum per eorumdem novam concessionem refutare.

389 Salellus autem regula 141. num. 69. tener, quod inquisitores possint legere libros prohibitos, non obstante Bulla Urb. VIII. quia ejus mens potest benignè interpretari, in quantum conforme est iuri naturali, & necessarii boni publici fidei ad eum defensionem, ut Inquisitores frustrant privilegio legendi, & habendi libro prohibitos, sine quo vix possint suum minus exequi.

Non placet Bord. cit. quia si sine tali privilegio non possent suum minus exequi, aut prudenter Pontifex privilegium revocasset; satis autem possunt suum minus exequi, dum libros, antequam prohibentur, habere valent, & qualificare, ut si opus sit, prohibentur.

390 Unde Leander de censurā trāct. 3. disp. 2. quest. 73. habet.

Sed licet hac sententia olim mibi probabilior esset, nunc autem post Diana p. 4. trāct. 8. & Urbani VIII. lat. diu. 2. Aprilis anno 1621. ubi revocatur omnes licencias legendi libros hereticorum, ut de heresi suspectis, aut alias reprobatis, & damnatis, in Regni Hispaniarum concessa ab Inquisitore Generali, ab Episcopis, inī ab ipso Pontifice (exceptis inquisitore Generali), concessa quibuscumque personis, quāvis conditione, & dignitate fulgentibus, & qualificatis omnino dicendum est, non excusari a predicta excommunicatione Inquisitoris legendi libros hereticorum, nisi Inquisitor Generalis domitetur; quia hinc solum exceptum dicitur Pauli, & Urb. decret., que sunt apposita in Indice librorum prohibitorum editio Hispan. anno 1621. ita illa.

391 Qui in quest. 79. concedit, potest Episcopos legendi libros hereticorum, & dare facultatem alii eos legendi in casu necessitatis; quia in casibus necessitatis potest Episcopus circa casus Pontificis.

Castellus lib. 1. quest. 23. id concedit, solum quod libros corrigit: quia Gregor. licencias revocando, locutus est de libris prohibitos, nomine quoniam veniente libri simpliciter prohibiti.

Hec duo dicta non approbat Diana part. 1. trāct. 8. ref. 62. quia verba Bullæ tam Gregor. quam Urb. sunt absoluta, & generalia; inī adducit confutitudinem & observantiam huius verbis: *Confutato, & observantia interpretata est verba Bullæ Urb. VIII. non solum includere libros absolti prohibitos, sed etiam prohibitos, donec corriganter*; patet ex peaxi, & sylo Trāct. S. Inq. quid ipsum solum prebet licenciam legendi libros prohibitos, donec corriganter; nec ultra Episcopus cuius est post Bullam Urb. VIII. & Greg. XV. talen licentiam preberet.

392 Possunt Inquisitores particulares, v. gr. Regni Siciliae, concedere licentiam legendi libros ab ipsi prohibitos.

DIF.

DIFFICULTAS 1. EST,

393 A N tali licentia possit, qui eam habet, uti ubique terrarum?

Difficultas non procedit de licentia à Sacra Congregatione, aut ab aliquo Inquisitore ab ea ad id deputato concessa; nam quod cam habens possit ubique eos legere, non est dubium, quia est privilegium personale concessum à Superiori universali, idēcō sequitur personam in omni loco.

394 Sed est difficultas de licentia ab aliquo Inquisitore concessa legendi libros specialiter ab ipso prohibitos; an valeat cam habenti in aliis locis, ubi etiam sunt prohibiti? An feicit licentia tibi concessa ab Inquisitore Regni Siciliae legendi libros specialiter ab ipsi prohibitos, tibi valeat etiam in Regno Sardinie, & in aliis locis, ubi pariter idem libri sunt a propriis Inquisitoribus specialiter prohibiti.

Dixi, si etiam ibi sunt specialiter prohibiti, quia si non sunt ibi specialiter prohibiti, certum est te ibi eos legere posse; quia prohibito librorum facta ab Inquisitore alieci Provinciæ, aut loci, non ligat extra illam Provinciam & locum; nam ejus jurisdictione restringitur intra proprium territorium.

395 Affirmant Hieronymus Rodt. in comp. ref. q. 2. n. 2. Eman. Rodt. & Navar. apud Dianam p. 4. rr. 8. ref. 100. 1. quia talis licentia est privilegium personale, qui Author ex lectione intelligentis, non ignorantis, honorem consequitur: lectione namque illa est materialis importans praecise sonum articulatum verborum, quo pacto etiam a pittaco edi solet: hic locum habet illud Catonis, *Legere, & non intelligere, non est legere;* per talen ergo lectionem, non periculum adest, nec communicatio cum hereticis in doctrina.

396 Dico tamen, te non posse tali licentia uti in aliis locis, ubi etiam libri sunt specialiter prohibiti, Port. verb. *Liberorum prohibitio* num. 4. Leander de censurā trāct. 3. disp. 1. quest. 78. quia sunt territoria diversa, & privilegium unius Episcopi derogare non potest precepto alterius Episcopi.

397 Rationes in oppositum non sunt ponderis; nam prima est vera, quando privilegium non inventit in aliis locis legem contrariant; quia privilegium unius Episcopi, aut Principis non potest derogare precepto alterius Episcopi, aut Principis; hinc habens licentiam deferenti arma prohibita a Prorege Neapolis, non potest ea deferre in Regno Siciliae.

398 Ad 2. illa jurisdictione est voluntaria, & gratiosa, queque exerceri potest extra proprium territorium, que non prejudicat jurisdictioni Superioris alterius territorii, patet si concedat ibi beneficia: talis est, si concedat dimissoria propria subditu, ut Ordines Sacerdotum ab aliis Episcopis; quia sic alterius Episcopi jurisdictionem non iadit, sed potius fover, submittendo suum subditum alterius jurisdictionis quoad Ordines Sacerdotum: similiter potest in alieno territorio absolvere, si absolvendus adhuc ibi sit ipsi subditus, juxta dicta n. 207. Non potest autem non subdit, nec dimissoria, nec absolutionem pro alieno territorio concedere; inī sicut licentia audiendi confessiones data tibi ab uno Episcopo, non valet in territorio alterius; ita nec recentissima licentia legendi libros prohibitos, valet in territorio alterius Inquisitoris.

DIFFICULTAS 2. EST,

399 A N talen potestem hujusmodi licentias concedendi suis Religiosis habent Generales Regularium?

Affirmat Peyr. tom. 2. de priv. conf. 9. Pauli V. n. 10. dicens Urb. VIII. non revocare privilegia Regularium; nam tantum loquitur de licentia confessis personis particularibus, non de privilegiis Regularium.

400 Dico tamen, Generales Regularium, etiam Societas, hujusmodi licentias concedere non posse. Diana part. 3. trāct. 13. ref. 49. Bord. in Trib. fidei cap. 14. n. 34. quia Urb. VIII. annulat omnes & singulas licentias, etiam per Constitutiones Apostolicas, & quavis ex causa & quibusvis personis, quomodolibet privilegiantis, concessas & in eis ab hujusmodi licentias dandis excludit omnes, praeter ibi nominatos, ut n. 349. ac proinde omnia privilegia, que quoad hoc erant, excludit: tum quia (ut benē advertit Diana.) Inquisitores adhuc possent libros prohibitos legere, quia hoc eis com-

petit ex privilegio concessa dignitati, & non persona, & Bulla Urbani annulavit licentias personis privatis concessas, non privilegia: sicut igitur post Bullam Urbani non possunt Inquisitores libros jam prohibitos legere, nec licentiam eos legendi concedere, sic nec possunt Generales Regularium.

His de rationibus Diana cit. ait, se imperasse, & obtinuisse à Sacra Congreg. Univ. Inquisit. licentiam legendi libros quomodolibet prohibitos, & eam regi straffe hi Panormi in Tribunal S. Officii die 20. Augusti 1636.

401 His igitur quinque conditionibus politis, legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes libros hereticorum, censuram Bullæ Cœnæ incurunt.

C A P U T IX.

De legentibus libros hereticorum.

402 L Egere dicitur non solum qui voce, sed etiam qui tacitus autem librum percurrit.

403 Legens, ignorans tamen linguam latīnam, aut aliam, quia est liber conjectus, nec peccat, nec incurrit censuram. Diana p. 1. rr. 11. ref. 36. Bord. in man. consulf. sīt. 49. n. 12. & 72. & apud ipsum Sanchez, Del Bene, & alii contra Bonac. quia cessa finis legis, nēc periculum infectionis, & odium Auctoris, qui Author ex lectione intelligentis, non ignorantis, honorem consequitur: lectione namque illa est materialis importans praecise sonum articulatum verborum, quo pacto etiam a pittaco edi solet: hic locum habet illud Catonis, *Legere, & non intelligere, non est legere;* per talen ergo lectionem, non periculum adest, nec communicatio cum hereticis in doctrina.

404 Si vero illū per notabile tempus retinet, peccat mortaliter, & incurrit censuram; 1. quia talis retentio est in periculum infectionis aliorum, & in honorem Auctoris, 2. quia retentio per Bullam Cœnæ indēpendente a lectione prohibetur, conflat per particulam disjunctivam, aut, in n. 321. Legentes, aut retinentes, Leander de censurā trāct. 3. disp. 1. quest. 63.

405 Legentes eurofratis causa, aut ob fermonis elegantiam, non excusat. Leander de censurā trāct. 3. disp. 1. quest. 53. quia haec non liberat à periculo infectionis. Tum quia prohibito est absoluta, nec Bulla considerat effectum legentis, sed factum.

406 A censura excusat, qui librum hereticū altā sepe lectione, & mente retentum, memoria recitat, etiam ex malo fine, Leander cit. q. 56. Bord. in man. consulf. sīt. 49. n. 48. Navarr. Fagund. Del Bene, & non nulli alii apud eos; quia recitate non est legere, nec Bulla faciat legentis, sed factum considerat.

407 Non excusat famulus, si legat de mandato domini, ipso domini audire volenti, si famulus, quod legit, intelligat; quia verè legit.

Castellus lib. 1. quest. 23. id concedit, solum quod libros corrigit: quia Gregor. licencias revocando, locutus est de libris prohibitos, nomine quoniam veniente libri simpliciter prohibiti.

408 Hoc duo dicta non approbat Diana part. 1. trāct. 8. ref. 62. quia verba Bullæ tam Gregor. quam Urb. sunt absoluta, & generalia; inī adducit confutitudinem & observantiam huius verbis: *Confutato, & observantia interpretata est verba Bullæ Urb. VIII. non solum includere libros absolti prohibitos, sed etiam prohibitos, donec corriganter*; patet ex peaxi, & sylo Trāct. S. Inq. quid ipsum solum prebet licenciam legendi libros prohibitos, donec corriganter; nec ultra Episcopus cuius est post Bullam Urb. VIII. & Greg. XV. talen licentiam preberet.

409 Semper autem in lectione librorum prohibitorum est attendenda gravitas materie, ubi commone est, quod legens partem notabilem, in qua non est error, peccat mortaliter, & censuram incurrit, si lectio sit sub censura prohibita; quia ob unum errorem totus liber est prohibitus, & sic quoad sui omnes partes; ut fatus docte advertit Tamb. in 2. libr. Decal. cap. 1. §. 7. num. 25. Quod si consulē legas paucas lineas illas, ubi est error, ob quem liber fuit prohibitus, Examen Ecclesiast.

Aa 3 peccas

peccas mortaliter, & respectivè censuram incurris: quia cùm illæ linea sint rotæ causa prohibitionis, inobedientia erit gravis: si autem eas legas non confundit, sed casu, excusaris ob parvitatem materie: vid. num. 367.

Q U A R E S I.

420 An famulus legibus hereticis impulsus a domino meo gravi cadere in virum constanter, incurrit censuram, si mens sit incusus in contemptum Religionis, seu portefatus Ecclesiæ?

P Ecce mortaliter, sed non incurtere censuram, tenuit Candidus, & Salellus apud Leandrum de censur. tract. 2. disp. 9. quest. 26. Ratio est, quia hic non peccat contra præceptum Ecclesiasticum de non legendo libro hereticorum sub pena censuræ; nam præceptum Ecclesiasticum non obligat cum tanto detrimento; sed contra præceptum divinum tuendi fidem, & Religionem, quod obligat etiam cum periculo vita.

Relfond. peccare mortaliter, & censuram incurtere. Leander cit. Bord. in man. consulf. sect. 49. num. 41. Villalob. Filliac. & alii permitti. Ratio est, quia non contumescit ab infimis malis, ut nulla ratio valeat cohonestari. Ratio 2. quia cùm in tali causa iste obligatur sub mortali præcepto divino ad non legendum, prudenter presumit, quod etiam Ecclesia velit illum suo præcepto sub censura obligare,

Q U A R E S I I.

421 An audiens alium legentem librum hereticum incurrit censuram?

N Egani Azorius, Sayrus, Graff. Laym. apud Leandrum de censur. tract. 3. disp. 1. quest. 59. si audiat causa, aut si alium sua voluntate legentem ad audiendum accedit. Affirmant vero, si consilio, iussu, petitione, mandato inducat alium; ut sibi legit. Ratio est, quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, 2. quia iste non se habet mere passim, sed activè influendo, & idem legit.

Absolutor affirmant Leander citat. quest. 58. & 59. Soarez, & Roccafus. apud ipsum, siue audiat casu, siue consilio, iussu, petitione, aut mandato inducendo. Ratio est, quia lectio confutat ex duplice actione, nempe ex prolatione, & perceptione verborum; adquod audiens, cum precipiat verba, quæ proferuntur, dicitur lectionem consummare, & sic legere complevit, 2. quia idem est periculum infectionis in audiēt, & legente.

Relfond. quod audiens legentem librum hereticum, siue primo, siue secundo modo audiat, peccat mortaliter, non incurrit censuram. Port. verb. Librorum prohibitiō in addit. num. 11. Tambur. lib. 2. Decal. cap. 1. §. 7. num. 32. Diana. part. 1. tract. 11. resol. 33. & apud ipsum Filliac. Sanchez, Bonac. & permitti. Ratio est, quia ex jure verba legi penalitatem in propria, & stricta significatione accipienda.

Ind. Tambur. citat. num. 33. concedit, quod si dominus audiatur famulū inductum suo iussu legentem librum latīnum prohibitum, neuter peccat, nec incurrit censuram: non dominus, quia non legit, nec dicitur cooperari peccato alterius, quia solum inducit famulū ad materialem lectionem, quia non est prohibita: vid. num. 403. non famulus, quia materialiter legit. Dico tamen famulū peccare mortaliter ratione cooperationis, si sit periculum infectionis in domino audiēt; præfutur si sciret, cum audire animo errorem addiscendi.

422 Ad rationes oppositas: ad 1. primæ opinionis; in recentissima regula, quæ per alium facit, &c. factio non accipitur propriè, & strictè, sed interpretatur per fictionem juris; delicta vero in ordine ad poenas, presertim censuras, non finguntur; hinc ex communione sententia, censura lata contra facientes, non afficit mandantes, consulentes, inducentes; &c. Bordon. citat. numer. 35. cum Bonac. quest. 1. de censur. pars 6. Barb. & alii, inducens autem alium ad legendum; propriè non dicitur legere; quia (ut advertit Bordon. citat.) lectio est actus physicus vitalis, inductio vero est actus moralis.

Per hoc solvitur secunda ratio, quia iste se habet

activè actione morali, non physica; physice autem quoad lectionem quam audiit passim se habet; ac proinde propriè non legit.

423 Ad 1. secunde opinionis: lectio quidem dicet duas actiones, prolationem scilicet, & perceptionem, seu intelligentiam verborum, quæ rāmen utraque sit in ipso profrente, quasi actus immanens: hinc ex defectu intelligentie in ipso profrente, diximus n. 403. quod legens, & non intelligens, non est legens; ac proinde censura excusat.

424 Ad 2. licet idem sit periculum infectionis in audiēt, & legente, non sequitur quod audiens censuram incurrit, sicut legens, quia lex solum expressit legentes, non audiētes; quod aperte demonstrat noluisse audiēt comprehendere; quia ex iure, si alius voruisset, expressus; & in odiosis non valet argumentum de casu expresso ad casum non expressum, ex identitate, aut similitudine rationis: vid. num. 401.

425 Ratio autem, quare lex legentes, non audiētes expressit, potuit esse: quia leges non ad ea que rārō, sed quæ per se, & sepe contingunt, referuntur, leg. Nam ad ea, ff. de legibus: lectio vero libri hereticī sepe, auditio rāro contingit; nam legens sciens denunciandum, & puniendum, diligenter curat in occulto legeret, ut à nullo audiatur, certum namque est, ut audiēt legentem librum prohibitum, teneatur illius denunciare; Bordon. in man. consulf. sect. 49. num. 40. & idem lex fulminando censuram, legentes, non audiētes expressit.

Q U A R E S III.

426 An legens librum hereticum in Gallia, Anglia, & aliis locis ubi Bulla Cœne non est recepta, incidat in censuram?

R Esp. negative, Diana part. 1. tract. 11. resol. 34. Leander de censur. tract. 3. disp. 1. q. 51. Decanus, Sanchez, & quamplures apud eos, quia hoc est communis cunctis legibus humanis; hinc Decanus in sum. theolog. tract. 3. cap. 6. quest. 8. numer. 4. ait, multos Catholicos in Germania excusat à censura, quia multis in locis illa uita recepta non est.

427 Non excusat autem in locis illis, ubi Catholici sunt cum hereticis permixti, & Bulla est uero recepta; ubi Leander cit. addit. limitationem Huttadi de Mendoza, his verbis.

Ait enim, quod illi, ad quos non spectat uero fidem in dictis Provinciis, publica disputatione, aut scripto, minima possint tales libri legere, quoniam sit cum animo erroris confundati: bene tamen illi, quibus incumbit fides propagatio; quia tunc ipsa fides patet ratione damnum, cum libris hereticorum non infestet, non possint illorum errores oppugnari: possunt ergo, in modo & debet tales Doctores hismodi libros in dicto casu legere.

C A P U T X.

De retinemib[us] libros hereticorum.

428 R Etinente dicitur, qui apud se librum habet, siue proprium, siue alienum, quovis modo illam habeat, siue comodat, siue ad ligandum, &c. siue retineat propriò, siue alieno nomine; quia Bulla non requirit, quod liber sit proprius retinentis, sed absolute prohibetur, ne retinatur, & retinetur alieno nomine, verè dicitur retinetis, Bordon. cit. sect. 49. n. 14. & in Trib. fidei cap. 14. n. 72. etiam in aliena domo habeat, Bondon. lib. 7. c. 2. disp. 3. art. 5. n. 8. Bonac. tom. 3. disp. 1. g. 2. p[ar]t. 4. n. 15. unde hic à censura non excusat.

429 Retinens ad confutandum, non excusat à censura, Bordon. in man. consulf. sect. 49. n. 13. quia lex absoluè prohibet, & factum recipit, non affectum: & intentio bona non potest cohonestare actum absoluè prohibitum. Potest autem hic à suspicione heretici se defendere, si id probet, ostendendo confutationes ante inventionem librorum factas, Bordon. cit. n. 74. quia non potest presumi suspectus de heretici, qui ex professo heretici impugnat: nec tunc adeste periculum infectionis confutatio contrario effectu, cum ex confutatione heretici excepitur; quoniam nulla causa potest producere effectum sibi contrarium; unde sicut calor non potest cauare frigus, ita nec confutatio heretici heresim hinc

Q U A R E S.

hinc ait Bordon. cit. num. 75. Hic est singularis casus, ex quo ab excommunicatione non infertur ad suscipiendum heresim, quia confitatur eis destructione.

430 Item non excusat à censura retinens, etiam si cognoscat, nullum esse subversionis periculum, t. quia hec prohibito non solum est facta ob periculum, verum etiam in odium hereticorum, Diana part. 6. tract. 6. resol. 49. adeoque etiam si celst periculum, non cessat finis ad aquatum legis; & de hoc punto late agit Tambur. lib. 2. Decal. cap. 1. §. 7. num. 36.

431 Non excusat à Censura Cœne aportantes de uno in alium locum, vel vendentes scient libros hereticorum, Leander de censur. tract. 3. disp. 1. quest. 88. quia nedum sunt retentores, sed etiam fautores hereticorum: excusat finis, si illos aportant inclusos in capsulis, nesciendo ibi contineri libros hereticorum.

432 Nec excusat retentores in bibliothecis ad orationem sine animo legendi: Leander cit. num. 64. ob rationem num. 414. infinitam.

433 Pro libris prohibitis, qui in Bibliothecis Regularium forte retinentur, Bordon. novissime in man. consulf. de anno 1693. sect. 49. num. 15. cum Del bene vult censuram tantum incutere Superiorum Monasteriorum, si libri Inquistio non confignat, minimè Bibliothecarium, quia cum libri sint incorporati Monasterio, Bibliothecarius solum dicitur eorum habere curam; aliud autem est cura, aliud retentio. Ita illi, qui censuram etiam bibliothecarii incutere prius diixerat in Tribun. fidei de anno 1665, cap. 14. n. 73.

434 Non excusat Religiosus, qui librum est bibliotheca extractum in sua camera retinet, etiam si de licentia superioris retinet; quia vero retinet, Bordon. in Tribun. fidei cit.

435 Inventus in domo cum libris prohibitis sibi ex hereditate relatis, suspicetus non erit, si sit vir bona fama, nec alias super his, aut similibus inquisitus: sed reputatio ignorans, Bordon. in man. consulf. sect. 49. num. 73. Albertinus cap. 32. num. 24. Cœne tit. 10. pari. 4. num. 27.

436 Dans librum prohibitum habenti facultatem legendi, nec dicitur retinetis, nec incutitur censuram, nisi prius legerit, aut retinuerit, Bordon. cit. num. 31. contra Bonac. de censur. num. 18. quia recipiens, & tradens, sunt relativi, correlative autem pars est judicium; unde si unus licite recipit, alter licite tradit.

437 Nec obstat, quod dominus amiserit jus, & dominium libri, quia non dat, ut suum, nec donat, sed confignat habenti facultatem legendi, qui postea tenet illum Superiori confignare ad comburendum.

438 Libri igitur statim ac sunt prohibiti, declinunt esse juris, & dominii habentis, sed sunt juris, & dominii Tribunalis S. Officii, in ordine tamen solum ad comburendos; & hoc pacto prohibito est quedam confutationis species, Bordon. cit. sect. 48. num. 42. Hinc habens librum prohibitum, illum alienare non potest, alteri dando, vendendo, &c. quia sit sibi S. Officii, ut comburatur, Bordon. sect. 48. num. 44.

439 Servus retinetis pro domino habente licentiam, aut quis emens, vel ligans librum ad instantiam eius, qui pariter licentiam haberet, excusat, quia licite retinet; nam cui conceditur aliquid, concedit facultas adhibendi media ad ejus confutationem: media namque sequuntur naturam sui finis, & ab eo regulantur. L. Oratio 16. ff. de sponsal. ita Bordon. cit. sect. 49. n. 18.

Hoc autem dico verum de servo, si retinetis praetendo actualē famulū domino, ut librum habeat, v. gr. librum tamquam bajulus deferendo dominō; minime si librum in propria domo, aut in proprio cubiculo à domini cubiculo diffinito retinetis; quia licentia retinendi concessa domino non communicatur servis, nisi in quantum sunt media, ut dominus habeat; hinc si Superior Monasterii licentiam habeat retinendi libtos prohibitos, non proinde potest subditos collidere in propria camera retinere.

440 Qui statim ac cognovit, librum esse prohibitum, illum donavit amico, qui haud amplius eum apud se habet, non incurrit censuram, quia vero non retinet, Bordon. cit. num. 20. Peccat autem mortaliter contra obedientiam ratione præcepti, quo illum consignare debet Inquisitor.

Examen Ecclesiast.

441 Liber quidam Heretici de medicina tractans, aliquas tamen continent heresim, fuit in duas partes divisus, & quia Petrus retinet partem illam, dei heres non continentur, petit, an incorratis censuram Bulla Cœne?

N Egar Ugolinus 2. part. de casibus rebus. Pape, verb. Ac retinente monerit. 3. Suetorius in Bulla Cœne cap. 1. num. 180. apud Dianam part. 10. tract. 12. resol. 47. quia si una, vel altera heresim, qui continentur in libro, inventari abrasi, aut ea folia detracita, ex ejus lectione, aut retentione, non contrahit censura; quia tunc liber non continent heresim, nec adeo periculum eam reperiendi: v. n. 358. & 359.

442 Secundum, quia ex communi cum Bonac. Sanchez, Durando, & Albergino cit. supr. fab. 339. si opus heretici pluribus constans tomis cocontibus in unum volumen, quod unam, aut alias heresim continet, dividatur in plures tomos, tunc non incurrit censura cœne qui legit, aut retinet totum illum, qui nullam continet heresim. Pariter si liber heretici unam, aut alias heresim continet, dividatur in plures partes, tunc non incurrit censura, qui legit, aut retinet partem illum, qui nullam continet heresim.

Cotroboratur partis; nam in hac re, vel attenditur periculum heresim: & hoc æquum in utroque casu evitatur: vel odium hereticorum, eorumque doctrinas; hoc in neutrō casu effugitur: igitur vel in utroque casu censura incurrit, vel in neutrō.

443 Nec officit, quod pars illa si pars libri heretici; quia si illa, etiam si libro est divisa, adhuc est pars libri, & inde sufficiens ad censuram, etiam folium à libro separatum legit, aut retinet, non incurrit censuram Cœne; quia ob divisionem, non incurrit censuram Cœne; & quia ob divisionem, non actu, nec potentia fatem proxima est liber.

444 Resp. eum incurtere censuram Bulla Cœne: Leander de censur. tract. 3. disp. 1. quest. 46. Bonac. Fagund. Trullenc. & alii apud ipsum. Ratio est, quia ex num. 398. eo ipso quod liber heretici continet unam heresim, est prohibitus totus, ac proinde prohibito, & censura transfunditur in omnes partes; quatenus est liber prohibitus ratione totius, & quia pars libri divisa à comparte est verè pars libri heretici, qui continet heresim, id est legens, aut retinet, censuram Cœne non effugit.

445 Ad 1. rationem in oppositum dico, eam esse veram, si heresis sit abrasi, authoritate publica.

446 Ad 2. partis quidem est valida, ut Diana cit. eam non solvat, nec opinionem respicit: sed disparitas est; quia, quando volumen confutatum ex pluribus tomis, dividitur in plures tomos, quilibet tomus iam confutatum constituit per se unum librum, qui non dicit ordinem per se, sed per accidens ad alium tomum in ordine ad faciendum unum volumen, & librum, quoniam unus tomus solitare perfectum constituit librum independenter ab alio tomo: non sic est in casu nostro, ubi non si diviso unius libri in plures tomos, sed unius tomī in plures partes; quia supponitur, quod liber non constet pluribus tomis; & ideo qualibet pars libri divisa est per se ordinata ad comparten, & totum librum dannatum; ac proinde non obstante divisione pars retinet prohibitionem, & censuram, quam eam legens, aut retinetur incurrit.

447 Ad 3. disparitas est ex num. 369. quia unum, vel alterum folium separatum est scriptum, non liber, nec pars libri potentia proxima: in casu vero nostro pars divisa est per se ordinata ad comparten, & totum librum, quoniam non obstante divisione pars retinet prohibitionem, & censuram, quam eam legens, aut retinetur incurrit.

448 Ad 2. partis quidem est ex num. 369. quia unum, vel alterum folium separatum est scriptum, non liber, nec pars libri potentia proxima: in casu vero nostro pars divisa est per se ordinata ad comparten, & totum librum, quoniam non obstante divisione pars retinet prohibitionem, & censuram, quam eam legens, aut retinetur incurrit.

449 Confirmatur. Folium, quia per divisionem à libro evadit scriptum, dicitur in potentia remota liber; igitur pars libri, de qua est sermo, quia per divisionem non evadit scriptum, retinet actu esse libri, & in potentia proxima esse libri totalis continentis heresim.

450 Qui statim ac cognovit, librum esse prohibitum, illum donavit amico, qui haud amplius eum apud se habet, non incurrit censuram, quia vero non retinet, Bordon. cit. num. 20. Peccat autem mortaliter contra obedientiam ratione præcepti, quo illum consignare debet Inquisitor.

Aa 4 QUÆ-

C A P U T XI.

De imprimitibus libros hereticorum.

448 Imprimendum nomine veniunt: Officinæ imprimita: foris dominus, cuius auctoritate libri typis mandantur: qui typos ordinant, & compenunt: qui sic compositos intingunt atramento: qui torcularia premunt: qui charas, mafefactus, aut mafefactus torculari popponunt: bi namque omnes imprimere dicuntur & ideo omnes censura Bullæ Cœnæ innodantur; ita Leander de cens. tract. 3. disp. 1. quest. 82.

Transcribentes libros hereticorum, eandem censuram incurunt, quia nulla est in substantia diversitas; immo sunt fautores hereticorum; cum eos sic maximè adjuvent ad propagandas errores. Leander cit. q. 87.

449 Qui expensas impressionis facit, non incurrit censuram; quia non dicitur imprimere, sed remoto ad impressionem concurrens: peccat tamen mortaliter; incurrit autem censuram ut fautor, si id faciat, ut faciat heresi. Immò & omnes sub nomine imprimendum ratione exhibent, ut faveant heresi. Leander cit. quest. 84. & 86.

450 Corrector exemplaris impreissi hanc censuram non incurrit, Leander cit. quest. 83. Fagund. Suarez, & alii apud ipsum, contra Fillius. Palao, & Tamburin. lib. 2. Decal. cap. 1. §. 7. num. 46: quia proprie non est imprevisor, sed impreissi inspektor; incurrit autem censuram ratione legentis librum hereticum, si corrigendo notabilem partem legit.

451 Tradens librum, ut imprimatur, non est imprevisor, sed faciens imprimere; Fagund. lib. 1. in De cal. cap. 14. num. 37. contra Leandrum cit. quest. 85. & Tamburin. citat. unde incurrit censuram Cœnæ, non ut imprevisor, sed ut hereticus, si est libri auctor, vel ut fautor, si non est auctor, cum sic maximè faveat heresi, propaganda.

452 Qui imprevisoribus vendunt characterem aeneum, papyrum, atramentum, & alia ad impressionem necessaria, non incurrit censuram, nisi ea ministrant, ut faveant heresi; quia tunc erunt fautores, non imprevisoribus, nam non concurrunt proximè ad impressionem, Leander citat. quest. 86.

C A P U T XII.

De defendantibus libros hereticorum.

453 Defendentes libros hereticorum, subduntur tantum Bullæ Cœnæ, non Bullæ Pii IV. aut Indicis: Quia in his nulla sit mentio de defendantibus.

454 Ex Bordon. in man. consult. feb. 49. n. 85.

Modi defendendi librum hereticum sunt, si verbis, vel factis, aut scriptis exalteatur liber probando, que in eo scripta sunt, esse vera. Qui librum abscondit. Qui impedit, ne defensus ad S. Officium, aut ne comburatur. Qui laudat opus, qui perfudat non esse dignam combustionem, vel iniuste fuisse prohibitum.

455 Excusat, qui laudat stylum libti, vel ingenium Authoris, vel bonam doctrinam, que in eo est, sed non quatenus in eo est. Item, si dicat: hic liber est bonus, si non continet heresim, Busemb. lib. 3. cap. 2. dub. 3. art. 5. num. 8. Leander de censur. tract. 3. disp. 1. quest. 94. & 95: quia hec laudat secundum se non ut opera heretica, & sic non defendit librum hereticum.

Absolutè laudans librum hereticum, fanas continentem doctrinas simul & pravas, incidit in censuram, Leander citat. quest. 96: quia illum simpliciter laudare est defendere.

Q U A R E S I.

456 An laudans librum hereticum ex professo de Religione tractantem, nullum tamen errorum continentem, incurrit censuram?

A Firmat Salles 144. num. 197: quia hec locutio: A hic liber fœcula heresi, est optimus, non est dignus prohibitione, aut combustionem; tametsi nullo pra-

sente proferatur, magna est ejus laudatio; ergo aliquis defensio.

457 Negant Leander cit. quest. 96. & Bordon. citat. num. 87: si laudatio sit operis in se, quia laudatio libri de doctrina libri in se bona, non est mala, nec prohibita; adeoque per se non continet defensionem libri, ut est ab Auctore tali, nempe heretico. Monet tamen Leander, ut laudatio non sit tanta, ut videatur Auctor & doctrina ejus simpliciter commendari.

458 Ad locutionem, quam adducit Salles, responder Bordon. citat. verba illa esse iniquam laudationem, si referatur ad Auctorem, minimè si ad opus in se spectatum, cum sit bonum. Et in foro externo (air) acceptandum esse sensum, quem sic loquens declarat se intellexisse.

Q U A R E S II.

459 Petrus nullum habens errorem in intellectu, sed verè Catholicus, ingenii tamen gratia, nullo praefere editi scripturam in defensionem libri hereticum, quam muli ostendit, sed apud se custodit. An incidat in censuram Cœnæ?

Eps. affirmativè, Leander citat. quest. 90. Constat Rex verbis Bullæ sub n. 319. Quomodo libet defensiones, ex quavis causa, publice, vel occulte, quavis ingenio, vel colore.

Q U A R E S III.

460 An censuram incurrit, qui solus disputationis gratia librum hereticum defendit?

Eps. affirmativè, Leander cit. quest. 92. Sanchez, Trullench, & alii: constat ex verbis num. 459. relatis: Quovis ingerio, vel colore.

Hinc librum hereticum defendere dicitur, & censuram incurrit, qui disputationis gratia doctrinam pravam libri rationibus confirmat, vel ad argumentum Catholicorum in libro relata solutiones dat; quas rationes, & solutiones non impugnat.

Q U A R E S IV.

461 Petrus ei proposito quadam libro Calvini continente heresim, dixit: volo defendere hunc librum esse bonum, & nullum contineat heresim. An censuram incurrit?

A Firmat absolute Castropol. tom. 1. disp. 2. punct. 10. A §. 2. num. 14. dicens, cum esse defensionem.

462 Respondit non incurrit, si præcisè stetit in formula voluntatis ostensione, Leander citat. quest. 91. Bordon. citat. num. 86. Sanchez, Fagund. & alii: quia Bullæ exprimit factum, defensionem; velle autem facere, non est facere. Incurrit verò (air tunc Leander) si cum effectu defensionem sit aggressus, aut jam effec quasi in proximitate paratus ad illam, provocans ad certamen volentes contrarium sustinere; quia hoc jam mortaliter defensio actualis reputatur.

C A P U T XIII.

De Libris prohibitis comburendis, aut expurgandis.

463 Libri perpetuò quavis causa prohibiti, sunt Inquisitoribus, aut Episcopis respectivè consignandi, juxta dicta superiori, sub termino prefatio in ipsa Bulla Urbani num. 340: quia tempus illud fuit appositum ad solicitandam consignationem, non ad terminandam obligationem, Bordon. in man. consult. feb. 48. num. 38.

Dixi, sub termino preficio in ipsa Bulla Urb. nisi aliud brevius tempus fuerit in editiis Inquisitorum præscriptum, quod debet attendi; hinc in edito Inquisitorum Regni Sicilie pro consignandis expurgatori libri expurgandis, solum tempus quindecim dierum præscribitur.

464 Ubi nota, quod si potens librum hereticum commode intra duos dies consignare, illum non confignet, incurrit censuram Bullæ Cœnæ, ut retentor: vid. num. 365.

465 Inquisitoribus, & Episcopi respectivè libros per-

466 Di-

De Denunc. ad edicta Inquisit. &c. Cap. XIII. 377

herefim, aut falsi dogmatis suspicionem, incurrit censuram Indicis, de qua num. 331: minimè ut non confignantes, sed ut notabiliter retinentes.

Constat ex tenore ipsarum prohibitionum librorum secundar classis, nempe Authorum Catholicorum, & novissimè ex prohibitionibus, quas fecit Innocent. XI. Una Cum sicut accepimus, die 16. Sept. 1680. alia, Cum sicut nos 26. Februario 1687. Ubi sub excommunicatione majori interdict lectionem, & retentionem quorundam librorum; dcnde absque illa expressione censuram precipit, ut qui eos habuerint: Teneant trahere, atque confugare locorum Ordinarii, vel Inquisitoribus, qui exemplaria sibi tradita illico flammis avolerent.

466 Expurgator debet eos corrigit juxta exemplar correctioni à Magistro Sacri Palati, aut à Tribunal Inquisitionis contexto.

467 Non potest quis per se ipsum sine mortali eos expurgare, nisi de licentia Inquisitoris, aut Episcopi respectivè. Lopus par. 4. lib. 25. art. 4. diff. 1. p. 42. 465.

Q U A R E S I.

468 An aliquam censuram incurrit, & sit suspectus de heresi, qui librum hereticum Inquisitor non confignat, sed propria autoritate comburit.

469 Leander citat. quest. 70. & 71. cum aliis tenet non incurrit Excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed excommunicationem Julii III. & Pii IV. nam in Bulla Pii IV. Cum meditatione, apud Bordon. in Man. consult. feb. 48. num. 54: præcipitur configratio librorum prohibitorum, his verbis:

Momenus, ac eis, & cilibet eorum in virtute S. Obedientia, & sub incursu heresim, ac omnibus contra hereticos de jure inflatis, & promulgatis, tam Ecclesiasticis, quam temporalibus sententiis, censoris, & panis.

Quod præceptum confirmavit Pius IV. anno 1554. per aliam Bullam, que incipit: Pro munere.

470 Res. Comburentem per se ipsum librum hereticum, peccare mortaliter; non esse autem suspectum de heresi; & nullam censuram incurre. Bordon. cap. num. 53. & alii apud Leandrum citat.

Probat: peccat mortaliter, quia contra præceptum obedientia.

Non est suspectus de heresi, quia comburendo non amat, sed odit heresim.

Non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, quia Bulla Cœnæ relata num. 319. solum exprimit legentes, retinentes, imprimentes, & defendentes libros hereticorum, & nullam mentionem facit de comburentibus.

472 Non incurrit excommunicationem Julii III. & Pii Quarti num. 305. relata, de qua est difficultas. 1. Quia Alexand. VII. num. 332. relatus, omnes penas in materia librorum prohibitorum reduxit ad penas, & formam Bullæ Cœnæ, Indicis, & Pii IV. super confirmatione dicti Indicis edita, que incipit: Dominici gregis. Ubi non insigunt censura non consignatibus, sed retinentibus, aut legentibus.

473 Secundo, quia ipse Julius III. & Pius IV. relati (ut advertit satis doctè Bordon. cap. num. 54. & Puerum apud Diana part. 10. tract. 18. ref. 46.) præfatis penis afficiunt non confignantes, minimè ut non confignantes, sed ut retinentes, in quantum scilicet suponunt retinere libros, quos non confignant. Constat ex ipsi verbis ejusdem Bullæ propè finem, his verbis:

Volumus autem, quod si, qui libros Lutheranos, seu alios predictos infra spatiū, & terminum huiusmodi Inquisitoribus confignarent, nisi ipsi alii, quā ex retectione librorum huiusmodi hereticis, seu de fide suspiciēt, et ipso etiam absque aliqua desperata facienda abjuratione, a censoris, & penitentia propterea forsan incurrit in utroque foro absolvi: sive, & effe censentur, prout nos, &c.

Pura igitur non confignatio, non afficitur censura; bene vero retento, idque etiam de libris prohibitis conditione novitatis amica connaturalis sufficiens datum saltē ad legendum impulsus. Cujus autem fortitudinis se jactabit luteum signum, ut in occasione labidi diu permaneat, ne frangatur, securum?

474 Eadem ratione, non confignantes, sed comburentes libros Catholicorum, prohibitos, quia confign-

PARS